

از : دکتر ناصر بقائی

مانده از شماره های پیش

فارسی کرمان

دستور

الف - نهاد

گفتار هفتم - کنش

۱-۷ کنش ناتر ایای /jəkidan/ «چیدن»

اکنون و آینده خبری (اخباری)

جمع	تنها	
mi-jək-1m	mi-jək-am	اول شخص
» » en	» » i	» دوم
» » an	» » e	» سوم

اکنون شرطی و التزامی

جمع	تنها	
bë-jək-1m	be-jək-am	اول شخص
» » en	» » i	» دوم
» » an	» » e	» سوم

اکنون امری

جمع	تنها	
be-jək-en	be-jek	دوم شخص

گذشته ساده خبری (۱)

جمع	تنها	
jək-íd-1m	jək-íd-am	اول شخص

jök-íd-en	jök-íd-i	دوم شخص
» » an	» »	» سوم
جمع	تنها	
jök-id-ím	jök-id-ám	اول شخص
» » én	» » í	» دوم
» » án	» » é	» سوم
جمع	تنها	
jök-id-e bud-im	jök-id-e bud-am	اول شخص
» » » » en	» » » » i	» دوم
» » » » an	» » » »	» سوم
جمع	تنها	
	jök-id-e-bud-e	سوم شخص
	(۲) گذشته استمراری	
جمع	تنها	
mi-jök-id-im	mi-jök-id-am	اول شخص
» » » » en	» » » » i	» دوم
» » » » an	» » » »	» سوم
	mi-jök-id-é	سوم شخص
	(۳) گذشته شرطی و التزامی	
جمع	تنها	
jök-id-e bâš-im	jök-id-e bâš-am	اول شخص
» » » » en	» » » » i	» دوم
» » » » an	» » » » e	» سوم

گذشته استمراری نقلی (ماضی نقلی مستمر)

تنها

(۳) mi-jök-id-é

گذشته شرطی و التزامی

تنها

یادداشت

(۱) - تفاوت نهاد گذشته ساده با گذشته نقلی در سوم شخص تنها نمودار است و در دیگر شخصها تفاوت تنها در تکیه (لنگر) است که در گذشته ساده روی ریشه گذشته است و در گذشته نقلی روی پساویزهای *im-(ə)-i-ām-ân-en* جای دارد.

(۲) - از نهاد گذشته دور نقلی سوم شخص تنها بکار میرود و نهاد شخصیتهای دیگر آن با گذشته دور شاید در تکیه تفاوت داشته است که اکنون از یکدیگر باز شناخته نمیشوند.

(۳) - دیگر شخصهای گذشته استمراری نقلی اکنون بکار نمیروند و شاید با گذشته استمراری تنها در تکیه تفاوت داشته اند و کم کم از میان رفته اند.

۲-۷ کنش ترایای / *jëvidan* / «جویدن»

اکنون و آینده خبری

جمع	تنها	
<i>mi-jëv-im</i>	<i>mi-jëv-am</i>	اول شخص
» » <i>en</i>	» » <i>i</i>	دوم
» » <i>an</i>	» » <i>e</i>	سوم

اکنون شرطی و التزامی

جمع	تنها	
<i>be-jëv-im</i>	<i>be-jëv-am</i>	اول شخص
» » <i>en</i>	» » <i>i</i>	دوم
» » <i>an</i>	» » <i>e</i>	سوم

اکنون امری

جمع	تنها	
<i>be-jëv-en</i>	<i>be-jou</i>	دوم شخص

گذشته ساده خبری

جمع	تنها	
jëv-id-im	jëv-id-am	اول شخص
» » en	» » i	» دوم
» » an	» »	» سوم

گذشته نقلی

جمع	تنها	
jëv-id-ím	jëv-id-ám	اول شخص
» » é ⁿ	» » í	» دوم
» » á ⁿ	» » é	» سوم

ر.ك: ۷-۱ یادداشت (۱)

گذشته دور

جمع	تنها	
jëv-id-e bud-im	jëv-id-e bud-am	اول شخص
» » » » en	» » » » i	» دوم
» » » » an	» » » »	» سوم

گذشته دور نقلی

جمع	تنها	
	jëv-id-e bud-e	سوم شخص

ر.ك: ۷-۱ یادداشت (۲)

گذشته استمراری

جمع	تنها	
mi-jëv-id-im	mi-jëv-id-am	اول شخص
» » » en	» » » i	» دوم
» » » an	» » »	» سوم

گذشته استمراری نقلی

تنها

mi-jëv-id-ê سوم شخص

ر.ک: ۷-۱ یادداشت (۳)

گذشته شرطی و التزامی

تنها

جمع

jëv-id-e bâš-im

jëv-id-e bâš-am

اول شخص

» » » » en

» » » » i

» دوم

» » » » an

» » » » e

» سوم

۳-۷ کنش ترايسته xëmundan «سایاندن»

اکنون و آینده خبری

تنها

جمع

mi-xëm-un-im

mi-xëm-un-am

اول شخص

» » » » en

» » » » i

» دوم

» » » » an

» » » » e

» سوم

اکنون شرطی و التزامی

تنها

جمع

be-xëm-un-im

be-xëm-un-am

اول شخص

» » » » en

» » » » i

» دوم

» » » » an

» » » » e

» سوم

اکنون امری

تنها

جمع

be-xëm-un-en

be-xëm-un

دوم شخص

گذشته ساده خبری

تنها

جمع

xëm-un-d-im

xëm-un-d-am

اول شخص

» » » » en

» » » » i

» دوم

» » » » an

» » » » e

» سوم

گذشته نقلی (۱)

جمع	تنها	
xëm-un-d-ím	xëm-un-d-ám	اول شخص
» » » éñ	» » » í	» دوم
» » » án	» » » é	» سوم

گذشته دور

جمع	تنها	
xëm-un-de-bud-ím	xëm-un-d-e bud-am	اول شخص
» » » » en	» » » » i	» دوم
» » » » an	» » » » »	» سوم

گذشته دور نقلی

تنها	
xëmun-d-e-bud-e	سوم شخص

ر.ك: ۱-۷ یادداشت (۲)

گذشته استمراری

جمع	تنها	
mi-xëm-un-d-ám	mi-xëm-un-d-am	اول شخص
» » » » en	» » » » i	» دوم
» » » » an	» » » » »	» سوم

گذشته استمراری نقلی

تنها	
mi-xëm-un-d-é	سوم شخص

ر.ك: ۱-۷ یادداشت (۳)

۱- گذشته نقلی با گذشته ساده در جای تکیه تفاوت دارد و در سوم شخص

تنها به گذشته نقلی /é/ افزوده میشود.

گذشته شرطی و التزامی

جمع	تنها	
xēm-un-d-e bâš-im	xēm-un-d-e bâš-am	اول شخص
» » » » en	» » » » i	» دوم
» » » » an	» » » » e	» سوم

۷-۴ کنش bur šodan «شدن» (۱)

اکنون و آینده خبری

جمع	تنها	
bur mi-š-im	bur mi-š-am	اول شخص
» » » en	» » » i	» دوم
» » » an	» » » e	» سوم

اکنون شرطی و التزامی

جمع	تنها	
bur be-š-im	bur be-š-am	اول شخص
» » » en	» » » i	» دوم
» » » an	» » » e	» سوم

اکنون امری

جمع	تنها	
bur be-š-en	bur be-šo	دوم شخص

گذشته ساده

جمع	تنها	
bur šo-d-im	bur šo-d-am	اول شخص
» » » en	» » » i	» دوم
» » » an	» » »	» سوم

۱- šodan بنهائی نهاده نمیشود و معنی رفتن یا مردن هم نمیدهد از این کنش درجای

دیگری باز سخن خواهیم گفت .

	گذشته نقلی		
	تنها		
جمع			
bur-šod -im	bur šod-ām	اول شخص	
» » » en	» » » í	» دوم	
» » » an	» » » é	» سوم	
			به ۱-۷ یادداشت (۱) ر. ك.
	گذشته دور		
	تنها		
جمع			
bur-šod-e bud-im	bur šo-de bud-am	اول شخص	
» » » » » en	» » » » » í	» دوم	
» » » » » an	» » » » » »	» سوم	
	گذشته دور نقلی		
	تنها		
	bur šod-e bud-e	سوم شخص	
			به ۱-۷ یادداشت (۲) ر. ك.
	گذشته استمراری		
	تنها		
جمع			
bur mi-šo-d-im	bur mi-šod-am	اول شخص	
» » » » » en	» » » » » i	» دوم	
» » » » » an	» » » » » »	» سوم	
	گذشته استمراری نقلی		
	تنها		
	bur mi-šod-e	سوم شخص	
			به ۱-۷ یادداشت (۳) ر. ك.
	گذشته شرطی و التزامی		
	تنها		
جمع			
bur šod-e bâš-im	bur šod-e bâš-am	اول شخص	
» » » » » en	» » » » » i	» دوم	
» » » » » an	» » » » » e	» سوم	

۷-۵ کنش تراپای /âb kerdan/ «آب کردن»

اکنون و آینده خبری

جمع	تنها	
âb mi-kon-im	âb mi-kon-am	اول شخص
» » » en	» » » i	» دوم
» » » an	» » » e	» سوم

اکنون شرطی و انتزاعی

جمع	تنها	
âb be-kon-im	âb be kon-am	اول شخص
» » » en	» » » i	» دوم
» » » an	» » » e	» سوم

اکنون امری

جمع	تنها	
âb be kon-en	âb be kon	دوم شخص

گذشته ساده

جمع	تنها	
âb kerd-im	âb kerd-am	اول شخص
» » » en	» » » i	» دوم
» » » an	» » »	» سوم

گذشته نقلی

جمع	تنها	
âb kerd-ím	âb kerd-ám	اول شخص
» » » é ⁿ	» » » í	» دوم
» » » á ⁿ	» » » é	» سوم

گذشته دور

جمع	تنها	
âb kerd-e bud-im	âb kerd-e bud-am	اول شخص
» » » » » en	» » » » » i	» دوم
» » » » » an	» » » » »	» سوم

گذشته دور نقلی

تنها	
âb kerd-e bud-e	سوم شخص
	به ۷-۱ یادداشت (۲) ر. ک.

گذشته استمراری

جمع	تنها	
âb-mi-kerd-im	âb mi-kerd-am	اول شخص
» » » » » en	» » » » » i	» دوم
» » » » » an	» » » » »	» سوم

گذشته استمراری نقلی

تنها	
âb-mi-kerd-e	سوم شخص
	به ۷-۱ یادداشت (۳) ر. ک.

گذشته شرطی و التزامی

جمع	تنها	
âb kerd-e bâš-im	âb kerd-e bâš-am	اول شخص
» » » » » en	» » » » » i	» دوم
» » » » » an	» » » » » e	» سوم

۶-۷ کنش ناترازیای «برخاستن» var xestâdan

اکنون و آینده خبری

جمع	تنها	
var mi xiz-im	var mi xiz-am	اول شخص
» » » en	» » » i	دوم
» » » an	» » » e	سوم

اکنون و آینده شرطی و التزامی

جمع	تنها	
var be xiz-im	var be xiz-am	اول شخص
» » » en	» » » i	دوم
» » » an	» » » e	سوم

اکنون امری

جمع	تنها	
var bd xiz-en	var be xiz	دوم شخص

گذشته ساده

جمع	تنها	
var xest-âd-im	var xest-âd-am	اول شخص
» » » en	» » » i	دوم
» » » an	» » »	سوم

گذشته نقلی

جمع	تنها	
var xest-âd-ím	var xest-âd-ám	اول شخص
» » » én	» » » í	دوم
» » » án	» » » é	سوم

گذشته دور		
جمع	تنها	
var xest-âd-e bud-im	var xest-âd-e bud-am	اول شخص
» » » » » en	» » » » » i	» دوم
» » » » » an	» » » » »	» سوم

گذشته دور نقلی

گذشته استمراری		
جمع	تنها	
var mi xest-âd-im	var mi xest-âd-am	اول شخص
» » » » » en	» » » » » i	» دوم
» » » » » an	» » » » »	» سوم

گذشته استمراری نقلی

گذشته شرطی و التزامی		
جمع	تنها	
var xest -âd-e bâš-im	var xest-âd-e baš-am	اول شخص
» » » » » en	» » » » » i	» دوم
» » » » » an	» » » » » e	» سوم

یادداشت

گردانش این کنش بگونه‌های va xizam در اکنون و آینده شرطی و
 var xets- یا va xiz در اکنون امری و بگونه‌های ... var xâst-am یا var xests-
 ... am در گذشته ساده و در زمانهای ترکیبی بگونه ... var xâste... و var xeste...
 نیز می‌آید .

۷-۷ کنش ناترایای *budan* «بودن»
 اکنون و آینده خبری (۱)

جمع	تنها	
<i>hast-im</i>	<i>hast-am</i>	اول شخص
» <i>en</i>	» <i>i</i>	دوم
» <i>an</i>	» <i>e</i> (*)	سوم

اکنون شرطی و التزامی

جمع	تنها	
<i>bâš-im</i>	<i>bâš-am</i>	اول شخص
» <i>en</i>	» <i>i</i>	دوم
» <i>an</i>	» <i>e</i>	سوم

اکنون امری

جمع	تنها	
<i>bâš-en</i>	<i>bâš</i>	دوم شخص

گذشته ساده

جمع	تنها	
<i>bud-im</i>	<i>bud-am</i>	اول شخص
» <i>en</i>	» <i>i</i>	دوم
» <i>an</i>	»	سوم

گذشته نقلی (۲)

جمع	تنها	
<i>bud-ím</i>	<i>bud-ám</i>	اول شخص
» <i>én</i>	» <i>í</i>	دوم
» <i>án</i>	» <i>é</i>	سوم

به ۷-۱ یادداشت (۱) ر. ك.

یادداشت

(۱) در نهاد کمکی این کنش بانهاد اصلی آن که در بالا آورده ایم تنها در زمان اکنون و آینده خبری تفاوتی است که بجای خود باز خواهیم نمود.

(۲) گذشته های دور و دور نقلی و استمراری و استمراری نقلی و شرطی و التزامی این کنش ریخت جدا گانه ندارند.

(*) - این ریخت در فارسی /hast/ و در فارسی کرمان /hast-e/ است.

۸-۷ کنش‌ترایای *xâstan* «خواستن»

اکنون و آینده خبری (۱)

جمع	تنها	
mi xây-im	mi xây-am	اول شخص
» » en	» » i	» دوم
» » an	» » e	» سوم

اکنون شرطی و التزامی (۲)

جمع	تنها	
be xây-im	be xây-am	اول شخص
» » en	» » i	» دوم
» » an	» » e	» سوم

اکنون امری

جمع	تنها	
be xây-en (۳)	be xâ	دوم شخص

گذشته ساده

جمع	تنها	
xâst-im	xâst-am	اول شخص
» en	» i	» دوم
» an	»	» سوم

(۱) اکنون و آینده خبری بدینگونه‌ها نیز می‌آید :

جمع	تنها	
mi xâ-y-m	mi xâ-m	اول شخص
mi xâ-y-n	mi xâ-y	» دوم
mi xâ - n	mi xâ	» سوم

بقیه پاورقی در صفحه بعد

گذشته نقلی (۴)

جمع	تنها	
xâst-ím	xâst-ám	اول شخص
» éñ	» í	» دوم
» áñ	» é	» سوم

بقیه ازپاورقی صفحه قبل

جمع	تنها	
mi xeym		اول شخص
mi xeyn	mi xey	» دوم
		» سوم

(۲) اکنون شرطی و التزامی بدینگونهها نیز درگذردش است

جمع	تنها	
be xâ ym	be xâ m	اول شخص
be xâ yn	be xâ y	» دوم
be xâ n	be xâ	» سوم
be xeym	be xâm	اول شخص
be xâyn	be x-ey	» دوم
be xân	be xâ	» سوم

(۳) دوم شخص جمع اکنون امری بدین دوگونه نیز گفته میشود

be xâ-yn

be xâ-n

(۴) تفاوت گذشته نقلی با گذشته ساده در جای تکیهها است

ر.ک: ۱-۷ یادداشت (۱)

گذشته دور

جمع	تنها	
xâst-e bud-im	xâst-e bud-am	اول شخص
» » » en	» » » i	» دوم
» » » an	» » »	» سوم

گذشته دور نقلی

تنها	
xâst-e bud-é	سوم شخص

به ۱-۷ یادداشت (۲) ر. ک.

گذشته استمراری

جمع	تنها	
mi xâst-im	mi xâst-am	اول شخص
» » en	» » i	» دوم
» » an	» » »	» سوم

گذشته استمراری نقلی

تنها	
mi xâst-é	سوم شخص

به ۱-۷ یادداشت (۳) ر. ک.

گذشته شرطی والتزامی

جمع	تنها	
xâst-e bâš-im	xâst-e bâš-am	اول شخص
» » » en	» » » i	» دوم
» » » an	» » » e	» سوم

از نهاد این کنش در گروه کنشهای پیشروند باز سخن خواهیم گفت.

۷-۹ کنش‌ترازی *dāštan* (۱)

اکنون و آینده خبری

جمع	تنها	
dâr-im	dâr-am	اول شخص
» en	» i	» دوم
» an	» e	» سوم

اکنون شرطی والتزامی

جمع	تنها	
bašt-e bâš-im	dâšt-e baš-am	اول شخص
» » » en	» » » i	» دوم
» » » an	» » » e	» سوم

اکنون امری

جمع	تنها	
dâšt-e bâš-en	dâšt-e bâš	دوم شخص

گذشته ساده

جمع	تنها	
dâšt-im	dâšt-am	اول شخص
» en	» i	» دوم
» an	»	» سوم

گذشته نقلی

جمع	تنها	
dâšt-îm	dâšt-âm	اول شخص
» ên	» í	» دوم
» ân	» é	» سوم

(۱) گذشته‌های دور و دورنقلی و استمراری و استمراری نقلی و شرطی والتزامی در این گویش نهاد ویژه ندارند و از گردانش این کنش در جای دیگر یاد خواهیم کرد.

۷-۱۰ کنش ناترایای *umedan* «آمدن» (۱)

اکنون و آینده خبری (۲)

جمع	تنها	
my-ây-im	my-ây-am	اول شخص
» » en	» » i	» دوم
» » an	» » (e)	» سوم

اکنون شرطی و التزامی (۳)

جمع	تنها	
by-ây-im	by-ây-am	اول شخص
» » en	» » i	» دوم
» » an	» » (e)	» سوم

اکنون امری

جمع	تنها	
by-ây-en (٤)	by-â	دوم شخص

گذشته ساده

جمع	تنها	
umed-im	umed-am	اول شخص
» en	» i	» دوم
» an	umad	» سوم

گذشته نقای

جمع	تنها	
umed-ím	umed-ám	اول شخص
» é ⁿ	» í	» دوم
» á ⁿ	» é	» سوم

به ۷-۱ یادداشت (۱) ر. ک.

		گذشته دور	
جمع		تنها	
umed-e bud-im		umed-e bud-am	اول شخص
» » » en		» » » i	دوم »
» » » an		» » »	سوم »

گذشته دور نقلی

تنها

umed-e-bud-é سوم شخص

به ۱-۷ یادداشت (۲) ر. ک.

بقیه دارد